

HANS RHEINFELDER: *Altfranzösische Grammatik. Erster Teil: Lautlehre.* Zweite, verbesserte und vermehrte Auflage. München, Max Hueber Verlag, 1953-1955. 352 pàgs.

El romanista de Munic ens dóna, amb aquest llibre, una refosa del seu manual de gramàtica francesa antiga, aparegut l'any 1936. Ha mantingut, en preparar-ne la refosa que ara comentem, la concepció i fins i tot l'elaboració de la primera edició. Com aleshores, també ara el llibre apareix reduït a una primera part, dedicada a la fonètica històrica. Esperem que un dia no massa llunyà Rheinfelder completarà el seu manual amb les altres parts de la gramàtica.

El llibre de Rheinfelder respon a una estructura lògica i clara, seguint la metodologia tradicional de la fonètica històrica. És molt útil la presentació esquemàtica de l'evolució de cada so, emmarcada, i seguida, després, de les explicacions, detalls, excepcions, exemples, etc. Encara que es limita, així ens ho diu ja el títol, a francès antic, hom hi troba, al costat de cada esquema de les evolucions que tracta, l'esquema, en caràcters més reduïts, de l'evolució ulterior corresponent, la qual cosa permet de veure l'estat antic com un moment d'una corba que no acaba fins al francès modern, i que ajuda a retenir les lleis gramaticals del francès antic. Una cinquantena de planes d'índexs assegura la utilització del llibre.

A. M. BADIA i MARGARIT

HANS-ERICH KELLER: *Etude descriptive sur le vocabulaire de Wace.* Berlin, Akademie-Verlag, 1953. 436 pàgs. (DAWB: VIRS, VII.)

Els lingüistes formats a l'escola de W. von Wartburg — a Leipzig, primerament; a Basilea, més tard — ens han anat oferint diversos vocabularis francesos, adés de contingut tècnic, adés a base d'un escriptor determinat, on l'ordre alfabètic dels mots és substituït per grups i subgrups de conceptes, que trobem algunes vegades exposats simplement a tall de diccionari descriptiu, però que d'altres — més sovint — són redactats raonadament, en forma d'estudi. Recordem: a) els reculls lèxics d'A. Kuhn sobre el comerç del segle XVI, de H. Sekommodau sobre el llenguatge psicològic de la segona meitat del segle XVIII, de H. Heidel sobre les finances del segle XV, de W. Bartzsch sobre la vida pública en temps de Lluís XI: tots ells vocabularis especialitzats; b) els de F. Haschke sobre la correspondència epistolar de Richelieu, de H. Kunze sobre els traductors de la *Bíblia* Jacques Lefèvre d'Étaples i Pierre Robert Olivetan, de G. Heidel i K. Heilermann sobre els cronistes Philippe de Comynes i Georges Chastellain, respectivament: dedicat cadascun a un sol autor; c) els d'E. Poppe sobre Gilles Picot, senyor de Gouberville i del Mesnil-au-Val, i de W. Runkewitz sobre el *Trésor des chartes du comté de Rethel*, les característiques lingüístiques dels quals perviuen en part en el dialecte normand actual, les d'aquell escriptor, i en el del comtat de Rethel, les d'aquest aplec documental.¹

1. Tots aquests vocabularis han estat publicats dins la sèrie lingüística dels «Leipziger Romanistische Studien», dels quals formen respectivament els volums I,

Darrerament ha vist la llum el vocabulari de Wace, *trouvère* anglo-normand del segle XII, ordenat, com els anteriors, d'acord amb les directrius assenyalades per Saussure i Bally i més ençà per Wartburg i Hallig. Hans-Erich Keller hi reuneix el vast tresor lèxic de Wace — «source riche de vie et de substance, de renseignements de tout genre et du plus grand intérêt» —, en tres grans apartats dedicats a l'univers i la natura (pàgs. 29-155), a l'home creador (156-286) i a l'home en relació amb l'univers (287-374). Dins la primera part trobem agrupats successivament, en diversos capítols, els mots que es refereixen a l'espai celeste, a la terra, a la vida orgànica (les plantes, els animals, l'home com a part integrant de la natura); dins la segona: les societats i els grups humans, la família i el parentiu, el llinatge i l'extracció (amb la situació social i els rangs i títols), la vida social, la monarquia i la cort, la vida cavalleresca, l'administració i els impostos, els qualificatius per a dignataris i funcionaris, la vida religiosa, la vida jurídica, la propietat, l'habitació, els oficis i les professions burgeses, les comunicacions i els transports, la moral, les conveniències, les relacions dels homes entre ells, la presa de posició dels individus i de les comunitats; dins la tercera: l'existència, les propietats de la matèria, la relativitat, l'ordre, la quantitat, l'espai i la posició dins l'espai, el temps, la causalitat, el moviment, el canvi. Per a comprendre la importància d'algun d'aquests capítols, que sovint apareixen dividits i subdividits repetidament, en grups diversos, basta d'observar que el dedicat a la vida orgànica (I, 3) abraça cent vint-i-una pàgines, mentre que el de la vida religiosa (II, 9) i el de les relacions dels homes entre ells (II, 17) n'abracen divuit cadascun, i d'altres, com el de l'espai celeste (I, 1) i el de les societats i els grups humans (II, 1), n'abracen poc més d'una.

La principal dificultat amb què l'autor ha hagut de lluitar en l'acompliment de la seva tasca ha residit sens dubte en el destriament dels diversos sentits que cada mot pot contenir i en la classificació d'aquells d'una manera justa i precisa. En aquest aspecte, els resultats de H.-E. Keller semblen en general convincents, bé que alguna vegada puguem pensar si no hauria estat útil, per tal d'evitar confusions, d'extremar la precisió de les definicions, sobretot per als mots o girs que apareixen en Wace amb una significació secundària o figurada, com per exemple *venir avant* 'commencer à dire qch.' (pàg. 81), *texte* 'livre des Evangiles' (186), *arami* 'tres vif' (272), *raençon* 'possibilité d'échapper' (282), etc.

Keller ha despullat les obres de Wace partint de les edicions d'A. E. Francis (*La vie sainte Marguerite*), de W. R. Ashford (*La conception notre Dame*), d'E. Rönnsjo (*La vie saint Nicholas*), d'I. Arnold (*Le roman de Brut*) i de H. Anderson (*Le roman de Rou et des ducs de Normandie*), però ha tingut també presents — i l'aparat a peu de pàgina testimonia amb quin profit — les recensions més importants que destacats estudiosos — G. Paris, H. Suchier, W. Förster, M. Roques, W. Suchier, H. Nicol, B. Malmberg, C. Fahlin — han dedicat a algunes d'aquestes edicions. És interessant d'assenyalar, encara,

II, XV i XVII; VII, XI, VIII i XIX; XII i XVI. Cf. les meves recensions de les obres de Kuhn, Sckommodau, Haschke i Heidel, *AOR*, V (1932), 325-327, i VII (1934), 261-264. Podem afegir, encara, a aquesta llista, el vocabulari del *Decameron* estudiat per TONI REINHARD, el qual en publicà el 1951 la part referent a l'home (vegeu-ne la recensió d'A. M. BADIA I MARGARIT en el present volum d'*ER*, pàgs. 191-192).

les repetides confrontacions que l'autor fa, per a bon nombre de mots, amb els diccionaris essencials de La Curne, Godefroy, Du Cange, Littré, Hatzfeld-Darmesteter, etc.

L'inventari lexicogràfic de Wace va precedir d'una introducció (pàgs. 9-28) en la qual Keller, ultra explicar i justificar el seu mètode de treball, examina el problema que plantegen les diferents parts del *Roman de Rou*. A la fi d'aquestes pàgines proemials, l'autor assaja, amb encert, de caracteritzar breument la llengua del poeta estudiat: «Abstraction faite de l'impression (fausse du reste) de naïveté que nous donne toujours l'ancien français, Wace fait preuve de force, de précision, de quelque chose de soutenu et de net. Il est étonnant de voir à quel degré sa langue est une langue de transition dans les formes, ce qui n'empêche nullement l'auteur de s'exprimer avec fermeté. La richesse ou la pauvreté des mots dont disposent les différents chapitres montre bien à quel point le moyen âge était peu intellectuel, mais aussi combien il était vivant et actif. Tout ce qui est acte, geste, cri est abondamment représenté. La qualité de Normand de Wace prête aussi à des constatations captivantes. On sent là tout un courant d'échanges intellectuels entre les savants et les littérateurs de l'époque.»

En els sis apèndixs que segueixen el vocabulari de Wace, als quals l'autor, prudent, reconeix un caràcter provisoris, però la gran utilitat dels quals és evident a tothom, són anotats: a) mots i expressions que només es troben en Wace, b) mots i expressions que es troben per primera vegada en Wace, c) mots i expressions l'accepció indicada dels quals es troba únicament en Wace, d) mots i expressions l'accepció indicada dels quals es troba per primera vegada en Wace, e) mots i expressions l'ús indicat dels quals es troba únicament en Wace, i f) mots i expressions l'ús indicat dels quals es troba per primera vegada en Wace. A la bibliografia posada a continuació són registrades les diverses edicions de les obres de Wace i els diccionaris i altres obres — més d'un centenar — consultats per l'autor.

El llibre es clou amb un índex alfabètic, dreçat per Alfred Thierbach, que permet de trobar ràpidament els mots inventariats en aquest dens vocabulari.

En resum: un treball excellent, que no solament els lingüistes ans els estudiosos tots de l'Edat mitjana francesa — i també els de la dels altres països romànics — consultaran sempre amb profit.

R. ARAMON i SERRA

S. ULLMANN: *Précis de sémantique française*. Berne, Editorial A. Francke, S. A., 1952. 334 pàgs. (BR, Series prima, IX.)

Segons ens diu el mateix autor, aquest llibre és una aplicació concreta de les idees generals exposades en la seva obra *Principles of Semantics*. L'aparició d'una obra dedicada a l'estudi sistemàtic d'una llengua romànica des del punt de vista semàntic constitueix un esdeveniment que cal subratllar. Hom no pot menys que pensar en la conveniència de fer estudis semblants en les nostres llengües peninsulars.

Sota el títol *Orientation générale* l'autor ens recorda alguns dels principis essencials de la seva concepció de la semàntica. Aquest primer capítol consta de dues parts: *Notions fondamentales* i *Sémantique et linguistique*. De primer,